

ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ ДІТЕЙ З НЕПРОГРЕСУЮЧИМИ ОРГАНІЧНИМИ УРАЖЕННЯМИ НЕРВОВОЇ СИСТЕМИ

ІНФОРМАЦІЯ
ДЛЯ НАСЕЛЕННЯ

✉ office-naiu@ukr.net

🌐 www.naiu.org.ua

Partnerships **PLUS**

JSI Research & Training Institute, Inc.

Ураження центральної нервової системи ( ) можуть виникнути у дитини в різні періоди: в період внутрішньоутробного розвитку, під час пологів або після народження. Класифікація органічних уражень ЦНС у дітей в сучасному світі, як правило, заснована на причинах і механізмах, що можуть призвести до ураження ЦНС у новонароджених або у дітей старшого віку. Згідно даної класифікації, виділяють 4 групи перинатальних порушень ЦНС:

- 1 травматичне порушення ЦНС у новонароджених. Такий випадок є провідним супроводжуваним фактором пошкодження тканин центральної нервової системи при пологах або в перші години життя дитини;
- 2 гіпоксичні ураження ЦНС: основним фактором ураження є недостатність кисню;
- 3 токсико-метаболічні й дисметаболічні ураження ЦНС у новонароджених: фактором ураження за даної умови є порушення обміну речовин в організмі дитини в період внутрішньоутробного розвитку;
- 4 ураження ЦНС у дітей при інфекційних захворюваннях: основну руйнівну дію має інфекційний агент (як правило, вірус).

Реабілітаційні заходи для дітей з органічними порушеннями нервової системи повинні бути спрямовані на зменшення проявів не лише рухових порушень, але й супутньої симптоматики: когнітивних розладів та порушення навчання; порушення зору та слуху; мовленнєвих порушень; епілепсії; труднощів з жуванням, ковтанням та зондовим годуванням; розладів харчування та росту, та інших проявів.

РЕАБІЛІТАЦІЯ ЧИ АБІЛІТАЦІЯ

Сьогодні часто із терміном «реабілітація» вживають термін «абілітація». Це синоніми чи ні? Реабілітація – це відновлення найкращої можливості участі та діяльності людини, після отриманої травми або хвороби (переважно пов’язана з дорослими). Абілітація визначається як розвиток навичок мобільності, орієнтації та самостійності у дітей в процесі дорослішання. Набування і сталий розвиток функцій дитини тобто їх первинне формування. Методи абілітації практикують та використовують у повсякденних ситуаціях, адаптуючи та змінюючи завдання по мірі зміни можливостей дитини та етапів її розвитку. Ступінь участі дитини у повсякденному житті є визначальним фактором її розвитку.

РОЗВИТОК ДИТИНИ

Розвиток дитини – це складний і різнобічний процес. Він не відбувається ізольовано у кожній окремій сфері, розвиток однієї доповнює та уможлиблює розвиток в інших, та навпаки. Діти повинні пізнавати світ, навчитися рухатися, маніпулювати предметами, говорити, навчитися вирішувати проблеми, налагоджувати стосунки з іншими, навчитися піклуватися про себе. Такі навички та практичні вміння очікують побачити батьки внаслідок розвитку дитини.

ЩО Ж ВПЛИВАЄ НА РОЗВИТОК ВМІНЬ ТА НАВИЧОК ДИТИНИ?

- 1. СІМ'Я.** В екокультурній теорії сім'я визначається як контекст, сформований переконаннями, цілями та діями вбудованої культури. Кожна сім'я формує свою щоденну діяльність, розпорядок та ресурси. Сім'ї, в яких живуть діти – є різними за стилями свого життя, цінностями, культурними традиціями. Наприклад, бувають сім'ї, в яких цінністю є самостійність та заохочення дитини. Сім'я практикує це починаючи з малого віку дитини. Діти винагороджуються за ініціативність, самостійну думку та дію. Роблячи свою першу канапку чи чай, дитина наводить безлад на кухні, але дорослі сприймають це як невід'ємну частину навчання.
- 2. КУЛЬТУРНІ ТРАДИЦІЇ СІМІ АБО ЩОДЕННІ РУТИНИ** відіграють також особливу роль. Традиції, взаємодії та рутинні щоденні активності, сприймаються як належне і те, що увійшло до щоденного розпорядку сім'ї.
- 3. СОЦІАЛЬНЕ ОТОЧЕННЯ** сім'ї та дитини чинить суттєвий вплив на формування щоденних рутин, тому «Щоденні рутини відображають компроміс між тим що бажано і тим, що практично, враховуючи навколишнє середовище» (Gallimore & Lopez, 2002 p).

Культура сім'ї, її щоденні рутини та соціальне оточення впливають на те, якими будуть цілі та завдання у процесі розвитку та важливі для сім'ї цінності. Які будуть застосовані правила та сценарії, а які ні? Які люди дотичні до дитини будуть обрані, та які зв'язки побудовані? Якою буде

мотивація та вкладені ресурси? І усе це має забезпечувати дитині відчуття стабільності та передбачуваності.

4. ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ДИТИНИ робить кожен момент дня дитини можливістю для включення та розвитку нових навичок. Це важливо, тому що, коли діти займаються діяльністю та граються з предметами, в яких вони зацікавлені, вони найкраще навчаються. Природні умови допомагають дитині моделювати поведінку і навички сім'ї та однолітків. Вони роблять більш комфортним для дитини та родини практику нових навичок, та можливість визначати, що робити, а що не робити. Середовище дитини повинно давати можливості активно досліджувати, приймати рішення та дотримуватися своїх ідей, брати участь у різних видах гри.

ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ДИТИНИ ВКЛЮЧАЄ:

- ✓ **місця**, такі як будинок, подвір'я або місце роботи батьків, дитячий садок, будинок родича, парк, продуктовий магазин чи бібліотека;
- ✓ **матеріали**, які можна знайти у фізичному середовищі дитини – іграшки, каміння, книги, гойдалки, трава, ложки, високий стілець або улюблена палатка;
- ✓ **люди**, такі як батьки, брати та сестри, родичі, друзі, сусіди, вчителі чи хтось ще, з ким може взаємодіяти дитина;
- ✓ **діяльність**, яка включає інтереси та розпорядок дитини та сім'ї. Це можуть бути щоденні заняття: такі як споживання їжі, купання та одягання; відпочинок, гра, читання, ходьба та виїзд на майданчик;
- ✓ **участь** у діяльності громад: відвідування богослужінь, святкування свята, участь у культурних заходах, походи до продуктового магазину та їзда у різних видах транспорту.

ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ

Завдання фізичного терапевта та батьків у першу чергу забезпечити можливість практикувати навички, самостійність та найбільше залучення дитини до діяльності та участі протягом дня.

ПОСЛУГИ ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ:

- ✓ орієнтовані на сім'ю та стосунки;
- ✓ враховують пріоритети і можливості дитини та сім'ї, а також потребу в інформації;
- ✓ спрямовані на досягання цілей;
- ✓ впроваджуються у співпраці з дитиною та сім'ю;
- ✓ за формою, частотою та інтенсивністю відповідають потребам, можливостям та цілям дитини і сім'ї.

ПРИ СКЛАДАННІ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ПЛАНУ РЕАБІЛІТАЦІЇ ФІЗИЧНИЙ ТЕРАПЕВТ:

- ✓ враховує особливості функціонування дитини, її можливості та обмеження, мотивацію та вплив навколишнього середовища;
- ✓ обирає діяльність для практики, яка пов'язана із цілями, та яка відповідає віку та розвитку дитини;
- ✓ надає перевагу активності, а не пасивним прийомам втручання (наприклад, пасивне згинання та розгинання кінцівок і т.п.) та працює із функціональними цілями;
- ✓ розуміє, як зробити терапію для дитини веселою та мотивуючою. Дитині важливо весело проводити час, коли вона росте та навчається!

- ✓ організовує практику у середовищі реального життя (природньому середовищі);
- ✓ враховує потребу в підтримці здоров'я та активності дитини. Для дитини важливо мати добрий рівень фізичної активності, особливо у періоди інтенсивного росту. Рух та фізичні вправи – це доведені засоби для покращення самопочуття;
- ✓ оцінює потребу та працює над профілактикою вторинних ускладнень (контрактури, деформації, порушення постави і т.д), підбираючи засоби для підтримки положень тіла та кінцівок;
- ✓ оцінює можливості та потреби дитини у додаткових засобах пересування та здійснює їх підбір.

Фізичний терапевт, разом з командою фахівців: ерготерапевтом, психологом терапевтом мови та мовлення, лікарем, фахівцем із соціальної роботи та батьками працюють над можливими змінами сьогодні, щоб реалізувати потенціал дитини бути частинкою громади в майбутньому. Те що буде завтра, залежить від того, що ми робимо зараз.

Органічні ураження центральної нервової системи – група нервово-психічних розладів, які розвиваються внаслідок впливу на мозок певних патологічних факторів на різних етапах онтогенетичного розвитку. Ця патологія має безліч варіантів перебігу і різні механізми розвитку, тому основний фокус цього буклету буде спрямований на ті випадки, які супроводжуються руховими порушеннями.

В Україні згідно офіційних даних, станом на 1 січня 2020 року налічується 163,9 тис. дітей з інвалідністю, що становить 1,9 % від усього дитячого населення України. З них 19,2 % дітей, інвалідність яких пов'язана з патологією нервової системи. Більше як у 90 тис. дітей проблема соціальної дезадаптації пов'язана з патологією нервової системи.

Ця публікація стала можливою завдяки щедрій підтримці американського народу за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку через Partnerships Plus у рамках угоди про співпрацю 7200AA18CA00032, що фінансується від 28 вересня 2018 року, і реалізується JSI Research & Training Institute, Inc та Momentum Wheels for Humanity. Зміст є відповідальністю Національної Асамблеї людей з інвалідністю України і не обов'язково відображає точку зору USAID чи уряду США.

▲ Карта доступних реабілітаційних послуг.